

Den Haag 26-01-2003

Beste Alexander,

Naar aanleiding van ons gesprek afgelopen woensdag middag en je vraag over de Goetheanistische fenomenologie reageer ik door je deze brief te schrijven en je enkele bijlage over dit onderwerp te sturen.

Een kleine historische schets van deze methode volgt nu.

Goethe is vooral bekend geworden door zijn dichtwerk(Faust) en schrijfwerk. Behalve dichten, schrijven en achter de vrouwen aan zitten kon hij fantastisch tekenen en schilderen, toneelspelen(hij was directeur van het theater in Weimar). Hij bekleedde een ministerspost in het stadstaatje Weimar, waar hertog Karl August regeerde. Zijn denken werd vooral beïnvloed door de filosoof Spinoza. Met Charlotte von Stein(een "platonische"? vriendin van hem) heeft hij een aantal jaren werken van Spinoza bestudeerd, vnl. de Ethica. In 1785 ging hij op reis naar Italië. Vooral door deze reis werden zijn zintuigen flink "gemasseerd". Van vele gebeurtenissen maakte hij schetsen en aquarellen en hij hield zeer gedisciplineerd een dagboek bij. Dit dagboek is ook later in boekvorm verschenen en enkele jaren geleden is het in het Nederlands vertaald.

Hij bezoekt in Italië diverse botanische tuinen. Op het verste punt van zijn reis (in Palermo) komt hij tot het inzicht van het idee plant. Hij noemt het de "oerplant"

Na deze reis gaat hij systematisch onderzoek doen met planten in zijn tuinhuisje in Weimar(nu nog te bezichtigen). Hij werkt deze ontdekking verder uit.

Zijn grootste verdienste is zijn onderzoek van de kleuren. Met prisma's gaat hij net zoals Newton de kleurfenomenen onderzoeken. Zijn experimentenreeksen komen sterk overeen met de manier van denken van de Ethica van Spinoza.

Tegenwoordig leren wij op school dat het witte licht uit de zeven kleuren bestaat. Dit is de conclusie van Newton. Volgens Goethe ontstaan de kleuren door een wisselwerking van licht en duisternis. "Die Farben sind das Werken und Leiden des Lichtes". De actieve kleuren geel,oranje en rood ontstaan als het lichtwerking sterker is dan de duisterniswerking(het licht werkt) en de donkere kleuren blauw, paars en violet ontstaan als de werking van de duisternis sterker is.(het licht lijdt dan).

Newton ontkent het bestaan van de duisternis in zijn kleurenleer.

Voor zijn studie van de plant(Plantenmetamorfose) en zijn kleurenleer heeft hij uitgewerkt in boekwerken. Ook op het gebied van osteologie

en mineralogie heeft hij onderzoek gedaan. Dit leidde tot de ontdekking van het tussenkaaksbeentje in het menselijk skelet en het mineraal Goethiet.

Na de dood van de zoon van Goethe werd het werk van Goethe in zijn geheel door de hertogin van Sachsen(Weimar) in de tachtiger jaren van de 19^e eeuw uitgegeven. Vele mensen werden hiervoor in dienst genomen om het werk van Goethe te bestuderen en van commentaar te voorzien. En zo werd Rudolf Steiner(net afgestudeerd van de technische hogeschool van Wenen) aangesteld om het natuurwetenschappelijk werk van Goethe te bestuderen van commentaar te voorzien en opnieuw uit te geven.

Op deze wijze kwam Rudolf Steiner de oprichter van de vrije scholen in contact met het natuurwetenschappelijke gedachten goed van Goethe. Goethe zei over zijn natuurwetenschappelijk werk : "Denken über das Denken habe ich noch nicht gedacht". Rudolf Steiner werkte zijn methode verder kentheoretisch uit. En dat resulteerde onder andere in zijn doctorstitel. (zie bijlage 2 literatuurreferentie 8 en 9)

Tot slot de plaats van deze methode in deze tijd.

In het boek "De ontdekking van de hemel" van Harry Mulisch zegt één van de engelen in één van de intermezzis: "Sinds Bacon is het contact van de mens met ons verloren gegaan".

Daarom willen ze het contract terug, de 10 geboden, en laten ze "onze man", Quinten, geboren worden die voor hen het contract uit het Vaticaan ging stelen, om naar de goden terug te brengen. Het contract met de goden en de mensen moest verbroken worden. Op deze manier komen de mensen los van de goden en kunnen zij vrije mensen worden, die in vrijheid kunnen kiezen of ze zich wel of niet met de godenwereld willen inlaten.(tot zover de ontdekking van de hemel)

Wat zijn nu de impulsen van Francis Bacon(begin 17^e eeuw) geweest die er toe geleid hebben dat het contact van de mens met de goden verloren is gegaan.(zie ook bijlage I)

Francis Bacon was en is nog steeds de profeet van de moderne natuurwetenschap.

Over het waarnemen zei hij dat de zintuigen van de mens te grof en onbetrouwbaar zijn. Wij dienen experimenten uit te voeren en waar te nemen met meetinstrumenten.

Over het gevoel zei hij dat het te subjectief is. Het zegt meer over de mens zelf dan over het waar te nemen object. Elk gevoel dient uit het waarnemingsproces verwijderd te worden.

Over het denken zei hij: dat alleen scherp geformuleerde definities, tabellen zin hebben, die uiteindelijk moeten leiden tot een wiskundige beschrijving van het fenomeen.

Je begrijpt dat je op zo'n manier, lees met meetinstrumenten, zonder gevoel en met wiskundige beschrijvingen geen contact meer met de goden kunt hebben. Ik hoop dat je met je partner op deze wijze niet omgaat.

Maar hoe kunnen wij weer contact met de goden krijgen, zij het dan flinterdun.

Iemand die dat probeerde was Goethe. Hij gaf precies de tegenovergestelde impulsen als die van Bacon.

Natuurlijk zijn de zintuigen onbetrouwbaar, maar je kunt ze scholen tot objectieve meetinstrumenten, door meerdere malen de opgedane voorstellingen innerlijk zo exact mogelijk op te bouwen.

Het gevoel is zeer subjectief. Door gevoelens terug te houden, Goethe noemde dit de drang tot resignatie, door te leven met de vraagpijn wordt het gevoel objectiever. Tevens gebruikte hij het gevoel om je te kunnen inleven of met het object mede te lijden, of na te bootsen door middel van een kunstzinnige verwerking van de waarneming.

Tenslotte dien je het denken te scholen door het lezen van allerlei filosofische wereldbeschouwingen. Zijn denken werd schouwend en hij "zag" als het ware de ideeën.

Door op deze manier bezig te zijn kon Goethe maar ook een ieder die zo bezig is door dringen tot de wereld van de ideeën die ten grondslag lagen aan het fenomeen.

En wat zijn ideeën?

Volgens Schiller Götterfunke aus ein Elysium, zoals dat gezongen wordt in de 9^e symfonie van Beethoven. De vonken van de goden uit de wereld van de goden.

Ik denk dat deze methode van natuurwetenschap bedrijven bij de jeugd meer respect voor het geschapene teweeg brengt en zoals Blackburn het noemt tot een verbetering van de moraal kan leiden (zie literatuurreferentie 26 van bijlage 2)

Beste Alexander ik hoop dat ik je deze methode enigszins duidelijk heb kunnen maken en natuurlijk ben ik altijd bereid om inhoudelijke vragen verder met je uit te werken.

Met hartelijke groeten
Gerard Smits

